

Şinasi AYDENİR, y.mimar-şehirci (m.sc)
KTÜ İnşaat-Mimarlık Fakültesi Mimarlık
Bölümü, Kent Plânlama Grubu - Trabzon

" DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ TRABZON ALT BÖLGESİ (TBAB) KENTSEL ETKİ ALANLARININ
SAPTANMASI İÇİN YÖNTEM ETKİLEŞİM ESASI ".

Ö Z E T

Bu tez kapsamı içinde ele alınan araştırmanın konusu, kentsel etki alanlarının saptanması için bir yöntem geliştirmek ve geliştirilen bu yöntem yoluyla bölge planlama çalışmalarına, bölge tanımı ve sınırlarının belirlenmesine farklı bir yaklaşımla katkıda bulunmaktadır.

Coğrafi mekanın bölgelere ayrılması konusundaki çalışmalar genellikle coğrafyacıların uğraş alanı içinde olagelmıştır. Bölge tanımlanması farklı amaçlara göre değişik boyutlar kazanmış, kent ve bölge planlaması amacıyla yapılan bölge tanımları ise daha çok planlama mekanının fiziksel boyutlarının belirlenmesi ve örgütlenmesi amacına yöneliktir.

Bu çalışma da kent ve Bölge planlaması amacıyla fiziksel mekanın, toplumsal ilişkilerin belirlediği etkileşimin yoğunlaştığı merkezlerin etki alanları saptanarak işlevsel bir bölge tanımı yapılmakta ve sınırlarının belirlenmesi için bir yöntem geliştirilmektedir. Çalışma alanı olarak Doğu Karadeniz Bölgesi Trabzon Alt Bölgesi (TBAB) seçilmiştir.

Birinci Bölümde, genel olarak bölge kavramının gelişimi, bölge tanımlama yöntemleri irdelenmekte, ayrıca Kentsel Etki Alanları tanımı yapılarak yine bu alandaki kuramsal ve deneysel çalışmalar irdelendikten sonra, farklı bir yöntem önerisi getirilmektedir.

İkinci bölümde, Doğu Karadeniz Bölgesi Trabzon Alt Bölgesi'nin (TBAB) kentsel ve kırsal gelişiminin geçirdiği aşamalar gösterilmektedir.

Üçüncü bölümde TBAB kentsel sisteminin tümünde yapılan tespitlere göre sistemin içindeki 'merkezi yerler' kentsel işlevlere bağlı olarak belirlenmektedir. Böylece, araştırma alanı içindeki kentsel merkezlerin merkezi işlevler (central functions) açısından nasıl bir aşama sırası ortaya koyduğu, kentsel işlevler için 'correlation coefficient' ler ve merkezilik indeksleri türetilerek, gösterilmiş olmaktadır. Ayrıca karşılaştırmalarda regresyon analizleri kullanılmıştır.

Dördüncü bölümde, önerilen yöntemin uygulaması yapılmakta ve 'Kentsel Etki Alanları' etkileşim esasından hareket edilerek her bir kentin uzmanlaştığı alanlar ayrı ayrı incelendikten sonra genel etkinlik katsayıları türetilerek ve bunlara bağlı olarak genel kentsel etki uzaklıkları ve etki alanları belirlenmektedir.

Beşinci bölümde, etkileşim esasından yararlanılarak kırsal alanlardaki 'kırsal hizmet merkezleri' incelenmekte ve bu merkezlerin bölgesel kentsel yerleşme sisteminin içindeki yerleri tartışılmaktadır.

Altınca bölümde, Doğu Karadeniz Bölgesi Trabzon Alt Bölgesi dışında kalan kentlerin (ve bölgelerin) Trabzon Alt Bölgesi üzerindeki Etkinlikleri araştırılarak Trabzon Alt Bölgesi'nin bu yöntemle yeniden düzenlenebilme olasılığı üzerinde durulmaktadır.

Yedinci bölümde ise, araştırmanın genel sonuçları tartışılmakta ve öneriler getirilmektedir. Varılan sonuçlar ve öneriler genel çizgileri ile :

- o Bölgesel araştırmalara ağırlık verilmesi ve yöntem geliştirici çabalar gösterilmesi
- o Bölgenin (TBAB) gelişme yönünü kestirecek ayrıntılı çalışmaların, hızlı kentleşmenin getireceği sorunları da dikkate alarak yapılması,
- o Bölgesel kentsel donatımlar için alt sınırları ve eşikleri belirleyici çalışmalar yapılması,
- o Bölge sınırlarının yeniden gözden geçirilmesi, gerekirse değiştirilmesi,
- o Kırsal alan sorunlarına planlı bir şekilde yaklaşılması ve 'kırsal hizmet merkezleri' olarak görülen kırsal yerleşmelerin üzerinde ayrıntılı araştırmalar yapılması şeklindedir.

10 Ağustos 1978